

**ГЕОПРОСТОРОВІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ У ЗАХІДНОМУ
РЕГІОНІ УКРАЇНИ**

Задворний С. І.

*кандидат географічних наук,
викладач кафедри географії України і туризму,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Феномен франкофонії – це один із засадничих принципів геокультурної картини світу. Франкофонія виступає невід’ємним елементом цивілізації та водночас однією із рис культурної регіоналізації. Крім того, знання французької мови як іноземної, сприяє всебічному розвитку особистості і як наслідок – посилює дифузію інновацій у геокультурному просторі. Таке поширення нововведень насичує геопростір динамічністю та підштовхує територіальні спільноти людей різного рівня до розвитку та крос-культурної комунікації і інтеграції. Виходячи із цього слід зауважити, що культурологічний чинник у вивченні іноземної мови має важливе значення.

Сьогодні окрім безпосередніх носіїв французької мови комплексно ретранслюють іншомовну культуру також вчителі французької мови у закладах загальної середньої освіти. Це є первинним етапом у вивченні іноземної мови, тому до кількісних і якісних показників підготовки вчителів французької мови має бути особливий підхід, в тому числі й з позицій територіальної забезпеченості.

В Україні наразі 4,5% учнів вивчають французьку мову, і їхня кількість регулярно зменшується після 1991 року (11,5%). З іншого боку, ця тенденція не є однорідною, оскільки одночасно зі скороченням у початкових класах французька мова зростає у середній школі [2]. Загалом станом на сьогодні французька мова є третьою за популярністю для вивчення в українських школах [6].

Реалії освітнього та загальнокультурного розвитку кожної особистості неможливе без міжнародної мобільності, роботи із іноземними першоджерелами та участі у полікультурному діалозі. Це стало одним із визначальних факторів який акцентує на важливості вивчення французької мови. У цьому контексті в Україні 2019 рік було оголошено Роком французької мови. Основними цілями цього проєкту було наступне: підвищення інтересу до французької мови та цінностей, носієм яких є франкофонія; поширення оновленого іміджу французької мови як сучасної та корисної; підтримка ініціативності та активізація співробітництва; розвиток відкритості зовнішньому світові, зокрема, шляхом розширення співробітництва з вищими та середніми навчальними закладами франкомовних країн [6]. Реалізація цього

проекту співпала із підвищенням інтересу до французької мови. Це підтверджується тим, що кожного року зростає кількість абітурієнтів, які реєструються для складання зовнішнього незалежного оцінювання та єдиного вступного іспиту із французької мови для вступу на бакалаврат та магістратуру відповідно.

З огляду на викладене вище, нами вирішено розглянути геопросторові аспекти системи підготовки вчителів французької мови в Україні у регіональному контексті. Розгляд даного питання, крізь призму суспільної географії, надасть можливість виявити вихідні територіальні відміни між областями у забезпеченні їх вчителями французької мови у перспективі.

У рамках цього дослідження нами вирішено зупинитися на областях Західного регіону України, де підготовка вчителів французької мови має довготривалу і насичену історію та широкі можливості. Це викликано цілою низкою факторів, а саме: 1) історико-географічні особливості розвитку території (тісний зв'язок і спорідненість із європейський культурним простором); 2) проживання національних меншин, які розмовляють мовами романської групи (румуні, молдовани); 3) наявність університетських наукових шкіл; 4) функціонування закладів загальної середньої освіти із поглибленим вивченням французької мови та інших іноземних мов (Львів, Ужгород). У даному дослідженні Західний регіон України ми розглядаємо у складі Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької та Чернівецької областей.

Починаючи із 2016 року в Україні підготовка вчителів французької мови здійснюється за освітньо-професійними програмами здобуття освітніх ступенів «Бакалавр» та «Магістр» за спеціальністю 014.023 Середня освіта (Французька мова і література). Дана освітня діяльність на досліджуваній території провадиться у 5 областях, яку здійснюють 5 закладів вищої освіти: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Рівненський державний гуманітарний університет, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет» та Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. В усіх перелічених закладах наявна двоступенева система навчання (бакалаврський та магістерський рівень), за винятком ДВНЗ «Ужгородський національний університет», де присутній лише перший (бакалаврський) рівень вищої освіти за відповідною спеціальністю. Немає ліцензованої спеціальності «Середня освіта (Французька мова і література)» у закладах вищої освіти Волинської, Івано-Франківської та Хмельницької областей. Водночас зазначимо, що до 2017 року відбувалось навчання майбутніх вчителів французької мови за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Спеціаліст» у Львівському національному університеті імені Івана Франка та Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

Для визначення територіальної диференціації системи професійної підготовки вчителів французької мови доцільно розглянути потенціал освітньої

III МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

діяльності (освітній потенціал) кожної із областей (Таблиця 1). У нашому розумінні освітній потенціал визначається як можливість одночасно здійснювати підготовку здобувачів вищої освіти згідно отриманих ліцензій. Так загальний ліцензований обсяг за спеціальністю «Середня освіта (Французька мова і література)» закладів вищої освіти у областях Західного регіону України становить 622 особи, із них підготовка бакалаврів 440 осіб (70,7%), магістрів – 182 (29,3%). Здійснивши розрахунок показника кількості осіб ліцензованого обсягу на 10 тисяч мешканців кожної з областей, встановлено, що він найвищий у Чернівецькій (1,67), Тернопільській (0,8) і Закарпатській областях (0,79). Це свідчить про достатній рівень освітнього потенціалу системи професійної підготовки вчителів французької мови у цих областях. Загальний показник по Західному регіону України складає 0,59, нижче цього показника розташовуються Львівська (0,48) і Рівненська області (0,22).

Таблиця 1

Освітній потенціал областей Західного регіону України щодо підготовки фахівців за спеціальністю 014.023 Середня освіта (Французька мова і література)*, станом на початок 2021 р.

Область	Кількість ЗВО, які здійснюють підготовку	Освітній потенціал (ліцензований обсяг на термін навчання, осіб)			Кількість осіб ліцензованого обсягу на 10 тис. мешканців
		Бакалавр	Магістр	Всього	
Волинська	0	0	0	0	0
Закарпатська	1	100	0	100	0,79
Івано-Франківська	0	0	0	0	0
Львівська	1	60	60	120	0,48
Рівненська	1	80	12	92	0,22
Тернопільська	1	100	60	160	0,8
Хмельницька	0	0	0	0	0
Чернівецька	1	100	50	150	1,67
Всього	5	440	182	622	0,59

* - розраховано за відкритими даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти [4]

Розглядаючи показники чисельності здобувачів вищої освіти за досліджуваною спеціальністю, то зазначимо, що формування цілісної системи контингенту наразі відбувається на проміжному етапі завершення. Так, станом на кінець 2020 року контингент здобувачів вищої освіти усіх рівнів становив понад 30 осіб. Ведучи мову про забезпечення регіональних потреб освітньої сфери у вчителів французької мови то варто сказати, що це не вельми достатній показник. У той же час, зауважимо, що потреби у вчителів-предметниках такого профілю компенсують випускники освітніх програм спеціальності 035 Філологія (насамперед за спеціалізацією 035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька) та подвійними

предметними спеціальностями спеціальності 014 Середня освіта. Підготовка таких фахівців реалізовується у закладах вищої освіти Львова, Луцька та Івано-Франківська.

Важливим складником у освітній системі є підвищення кваліфікації вчителів французької мови. Сьогодні післядипломна освіта для осіб з вищою освітою є завершальним логічним елементом комплексної підготовки фахівців із будь-якої спеціальності. Наразі не лише у Західному регіоні України, а й в Україні загалом, ліцензією на підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти і установ за спеціальністю 014 Середня освіта (Французька мова і література) володіє Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

Загалом, підсумовуючи викладене вище слід зазначити, що система професійної підготовки вчителів французької мови у Західному регіоні України перебуває на етапі становлення та перебудови. Це простежується у присутності територіальних диспропорцій у розвитку цієї системи. Але у той же час відбувається завершальне формування перспективних освітніх центрів із підготовки вчителів французької мови у містах Дрогобич, Чернівці, Тернопіль, Рівне, Ужгород, які сформують базовий геопросторовий каркас освітньої системи. Це, а також інші позитивні фактори суспільного розвитку сприятимуть розбудові системи професійної підготовки педагогів за спеціальністю Середня освіта (Французька мова і література).

Література:

1. Безлюдна В.В. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України (1948-2016 рр.): автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01, 13.00.04. Рівне, 2017. 40 с.
2. Вивчення французької мови в Україні. URL: <http://francophonie.com.ua/%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D1%84%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%8F/> (дата звернення 03.03.2021 р.).
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення 03.03.2021 р.).
4. Єдина державна електронна база з питань освіти. URL: <https://info.edbo.gov.ua> (дата звернення 03.03.2021 р.).
5. Калінін В. Роль учителя іноземної мови як ретранслятора іншомовної культури учнів. *Імідж сучасного педагога*. 2013. №5. С. 3-5
6. Рік французької в Україні. Популяризація мови і нові можливості для її вивчення. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2535363-rik-francuzkoi-v-ukraini-popularizacia-movi-i-novi-mozlivosti-dla-ii-vivcenna.html> (дата звернення 10.03.2021 р.).
7. Соціальна географія: підручник / за ред. Л. Немецьта К. Мезенцева. К.: Фенікс. 2016. 304 с.